

พันธนาการแห่งชีวิต¹

รศ.ดร.ประพันธ์ เศวตฉันทน์

อิสรภาพและเสรีภาพ เป็นยอดปรารถนาสูงสุดของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม เราทุกคนล้วนต้องการความเป็นไทแก่ตนเองด้วยกันทั้งสิ้น ไม่อยากให้ใครมาบังคับขืนใจ ไม่อยากให้ใครมาเป็นเจ้าหัวใจ อยากไปไหนก็ไปได้ อยากใช้จ่ายซื้อหาสิ่งใดก็ทำได้ ตามกำลังทรัพย์ที่มีอยู่ตามฐานะานุรูป วันเสาร์อาทิตย์อยากพักผ่อนอยู่กับบ้านสบายๆ ก็ทำได้ วันไหนรถติดมากจะอยู่ทำงานให้เย็นค่ำสักหน่อยก็ทำได้ เพื่อนเก่ามาชวนสังสรรค์กันก็ไปได้ เวลาอยู่บ้านจะทำอะไรก็ได้ไม่มีใครว่ากล่าว เพราะแม้เป็นบ้านเช่าก็ยังถือเป็นบ้านของเรา ท่านไม่ใช่คนหนึ่งดอกหรือที่ต้องการอิสรภาพ และเสรีภาพของชีวิตดังที่ได้กล่าวเป็นตัวอย่างข้างต้น

น่าเสียดายที่ชีวิตแห่งความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะในชีวิตจริงเราท่านทั้งหลายล้วนไม่สามารถกระทำการสิ่งใดได้ตามใจปรารถนา ล้วนถูกบังคับให้ต้องเดินทางโน้นบ้าง เดินไปทางนี้บ้างอยู่ตลอดเวลา หาเป้าหมายของชีวิตที่เป็นแก่นสารไม่ได้เลย ประชาธิปไตยแห่งชีวิตล้วนเป็นเรื่องหลอกลวงด้วยกันทั้งสิ้น เพราะตั้งแต่เกิดจนตายไม่มีใครสักคนที่จะมีเสรีภาพที่แท้จริงเลย ทุกคนล้วนถูกเชือกแห่งพันธนาการร้อยรัดตรึงชีวิตไว้ ไม่สามารถทำอะไรตามใจชอบได้ ที่น่าแปลกที่สุดคือ พันธนาการเหล่านั้นล้วนเกิดขึ้นจากตัวเราเองทั้งสิ้น คือเราเป็นผู้นำเชือกเหล่านั้นมารัดคอตนเอง ด้วยมีความเห็นผิดไปว่า สิ่งนั้นคือความสุข ความสมหวัง ความสำเร็จ และอะไรต่ออะไรอีกมากมาย

ทุกชีวิตย่อมต้องการความสุขความสมหวังด้วยกันทั้งสิ้น แต่ธรรมชาติของชีวิตกำหนดอยู่แล้วว่า เมื่อใดที่ท่านแสวงหาความสุข ย่อมหมายถึงการแสวงหาความทุกข์ในเวลาเดียวกันนั่นเอง เพราะความสุขความทุกข์ทั้งหลายที่ท่านรู้สึกว่ามีอยู่จริงนั้น มันจะอยู่ในที่เดียวกันเหมือนเหรียญทั่วไปซึ่งต้องมีอยู่สองด้านเสมอ เมื่อเราต้องการความสุขสมหวัง เราต้องยอมรับเอาความทุกข์และความผิดหวังไปด้วย นี่คือสัจธรรมแห่งชีวิต จะมุ่งแต่ความสุขโดยปฏิเสธความทุกข์ไม่ได้โดยเด็ดขาด ต้องการเหรียญต้องเอาไปทั้งหมด จะเอาไปเพียงด้านใดด้านหนึ่งของเหรียญไม่ได้

ฉันใดก็ฉันนั้น เมื่อต้องการความสุข ทุกข์ย่อมติดตามไปด้วย หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เมื่อมีความรัก ความทุกข์ย่อมติดตามตัวเราเหมือนเงากลางแดด หนีไปไหนไม่ได้ ถ้าไม่ต้องการเงาก็ต้องไม่ออกแดด รักเขาก็อยากให้เขารักเราด้วย เริ่มคิดฟุ้งซ่านกลัวความรักจะไม่สมหวัง ความหวังกังวลเริ่มเกาะกุมใจ สร้างเป็นห่วงทุกข์ติดตัวเราในเกือบจะทันทีที่เรามีความรัก เมื่อแต่งงาน

¹ ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารชีวิต ของมูลนิธิธรรมาภิบาล ประจำเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน 2537

